

ЗМІСТ

Передмова.	9
КНИГА ПЕРША	15
Народження Білого птаха. З чорною ознакою... ..	16
Оповідка від Богдана: Гоголь живий!	20
Біографічне. Страх пограниччя	21
КНИГА ДРУГА	27
Люди східні. І присмеркові... ..	28
З хребтом переламаним	32
Про «Білого птаха...». Докладніше	33
Оксана Пахльовська про «Білого птаха...»	37
Оповідка-приповідка: «А ти, виявляється, Стопка...».	
Про мед-горілочку, коньячок і віскар.....	38
КНИГА ТРЕТЯ	41
Провідники. Іван Миколайчук	42
Богдан Ступка про Івана Миколайчука:	
«Миколайчук для мене як Нострадамус»	46
Богдан Ступка про Івана Миколайчука (продовження) ...	49
Історія знайомства	49
Обмін і «обмінник»	52
Ніцшеанець Богдан Ступка, або	
Філософія великого німця у світлі	
досвіду великого українського актора	59
Оповідки про Богдана. Ноги кобили.	62
Ніцшеанець Богдан Ступка (продовження)	63

Діалоги. Олександр Довженко	65
А ніцшеанський Вавилон?	68
Козаки і свинопаси.	70
А як було до появи фільму на публіці?	76
Ульянов, який не Ленін, Керенський і Діти сонця	78
Діти і Сонце	87
КНИГА ЧЕТВЕРТА.....	91
Родинний Космос. Мати	92
Мати, Марія Ступка.....	93
Батько	94
Тривалість життя	95
Дитинство, юність. Перша професія — рахувальник зір ..	95
Діалоги. Іммануїл Кант, або Зоряне небо над головою ...	98
Персони. Данило Лідер: «Якби ви знали, як важко відповідати за цілий світ!».....	102
Олександр Саква. «Настає ніщо»	104
Оповідки від Богдана. «Перевтілюєшся лише тоді...» ...	107
Батьки. Докладніше	107
Джув'єтта і дух Богданів	113
КНИГА П'ЯТА	125
Щастя неукрадене.	126
Щастя по-львівськи.....	128
Оповідка. Трагічна — про Богдана та Івана. І щастя вкрадене	134
Світ ловив Богдана Ступку... Чи спіймав?	137
Культ особистості.....	137
Друзі.....	138
Данченко.....	141
Ставлення до великих.....	143
Втома	143

КНИГА ШОСТА	145
Герої Чехова живуть на межі — у прикордонній зоні України і Росії	146
Голос Вадима Гаєвського	147
Брехт і брехня	159
КНИГА СЬОМА	161
Метаморфози нового часу	162
Беси... А попереджали	164
Дещо з таємниць 1990-х	165
Діалоги. Гоголь: Любов — по-старосвітському	168
Персони. Лія Ахеджакова	170
Лір теж попереджав українців	172
Голос	173
«Богдан был гипнотическим человеком...»	175
Про співи і переспіви	178
А чи ж не єврей? Чий космос опановуємо?	179
КНИГА ВОСЬМА	181
Акторська школа в Україні: є / немає (!?)	182
Приховані рими: Лір — Курбас / Міхоелс — Ступка ...	183
Оповідки про Богдана. Що згадувати?	184
Німа мрія	185
КНИГА ДЕВ'ЯТА	187
Молитви за гетьмана Богдана Ступку	188
Оповідки від Богдана. Акторів у Рай не приймають. Про Амвросія Бучму	189
Богдан Ступка: Запитуйте — відповім	190
КНИГА ДЕСЯТА	201
Чи був Іван Мазепа, чи, може, привидівся?	202
Сергій Якутович: «Коли Ілленко запросив мене на цей фільм, я зрозумів: мене запрошено на похоронний об- ряд. Поховання українського поетичного кіно...» ...	204

Взяття Берліна не відбулося... ..	212
Юрій Ілленко: «Знімати Ступку в ролі Мазепи в мої плани не входило...».....	213
Страшна помста	214
Пророк і Дзеркало	215
Екзистенція актора. Про справжність буття актора....	217
Від Курбаса до Ступки і Миколайчука	218
КНИГА ОДИНАДЦЯТА	221
Голлівуд у Галичині не побудували, але... ..	222
Іван Мазепа і Тарас Бульба в кіно — у напрямку до Богдана Ступки.....	224
Кіно галичанське, гуцульське, карпатське... І симфонія Львова	225
КНИГА ДВНАДЦЯТА	237
«Артистові не треба ревти...»	238
Богдан Ступка як Одкровення	240
Без страху	244
«Скільки у нас сьогодні Україн?»	246
Культовий	247
Національний, народний	249
КНИГА ТРИНАДЦЯТА	253
Від Курбаса до Курбаса	254
Курбас	254
Тінь Ступки. Ще раз... ..	257
Діалоги. Сковорода: метаморфози.....	258
«Добрий розум робить легким будь-який спосіб життя»	258
КНИГА ЧОТИРНАДЦЯТА.....	261
За Богдана... Ще одна молитва.....	262
«Мазепу і досі кортить розгадати».....	262

«Треба розібратися, чого хотів Мазепа...»	265
«Мазепа — то наша гордість, а не зрадник...»	267
Театр. Труди і дні	275
Франківський портфель	275
«Ну, що поробиш, всі мене хочуть!»	277
«Якщо мріяти, краще стати мільярдером»	278
«Ступкинята»	279
КНИГА П'ЯТНАДЦЯТА	281
Фільми і ролі. «Два в одному» (реж. Кіра Муратова, 2007)	282
Сила може / Міць та мощі	286
КНИГА ШІСТНАДЦЯТА	291
Італійські мотиви	292
Мотив перший: Богдан Ступка яко Фелліні	292
Кіра і кара	294
Операційна одіссея	296
Гоголь, Рим, версти до неба	297
КНИГА СІМНАДЦЯТА	301
Фільми і ролі. «Вогнем і мечем», або «Ще як були ми козаками...»	302
Фільм. Триумфальний старт	303
Фільм. «Отак-то, ляше, брате!»	304
Після фільму	307
Фільми. «Серце на долоні»	307
КНИГА ВІСІМНАДЦЯТА	311
Зі щоденникових записів	312
Гістерія «Істерії». Григорій Гладій про Богдана Ступку ..	316
КНИГА ДЕВ'ЯТНАДЦЯТА	319
Оповідки-приповідки про Богдана	320

Ступка і Марк Аврелій	320
«Дім» / «Дом» (2011, реж. Ігор Погодін)	321
КНИГА ДВАДЦЯТА.	325
Оповідки про Богдана. Від Романа Віктюка	326
«Він уже однією ногою там...»	326
Замість післямови. Лист Богданові Ступці	327
Замість P.S. Мрії збуваються	327
Людина vs троль. Дивовижна історія Пера Гюнта	329
Мрії-мріянки	330
Оповідка-приповідка. Як готуватися до смерті?	331
Оповідка-приповідка. Про смерть і її подолання	331
Мрії-мріянки. «Тіні забутих предків»	334

Передмова

Шановний читачу, ви тримаєте в руках книжку про актора Богдана Ступку. Великого артиста, потужну й багатогранну особистість. Зазвичай у подібних виданнях їхні автори дотримуються біографічної канви свого героя: як його життя складалося, в такій послідовності все й відтворюється. Коли йдеться про митця, тут головним є — як здається — викласти свої уявлення про основні твори та представити свою візію творчого шляху митця.

Тут же ніц, такого завдання я перед собою не ставив — аби послідовно все викласти. Тим більше, що є доволі ґрунтовні книжки Володимира Мельниченка і Ростислава Коломійця. Метою було дещо інше: розкрити світогляд Богдана Ступки, те, що було, є й буде вже навіки філософією його творчості. Коли йдеться про такі сутнісні речі, не дбають про послідовність фактів, явищ і з'явищ.

«Постаті культури» — так називається ця книжкова серія видавництва «Дух і Літера». От про постать і йтиметься... Постать велику, веселу, драматичну, іскристу, з якої точки не подивись. Кількість точок споглядання, співчування, співдумання може бути незліченною. Життя-бо довге, а в артиста воно ще й помножене на сотні ликів і відблисків інших людей...

І ще. Актор, та ще й такого культурного масштабу, як Богдан Ступка, перебуває в постійному діалозі з людьми, чиї імена сяють на іконостасі світової цивілізації. З Вільямом Шекспіром, наприклад, з яким артист перебував в особливо інтенсивному контакті (такої кількості ролей у шекспірівських виставах не зіграв жоден вітчизняний актор). Хто скаже після цього, що Ступка і Шекспір не почувалися сучасниками один одного — вони живуть, продовжують жити в одній епосі. Або Ступка і Тарас Шевченко, чи Іван Франко. Гоголь — один із постійних співбесідників артиста, Гоголь — не тільки український чи російський феномен, а й почасти італійський (Рим як точка зустрічі двох цих митців). А Чехов — постійний співрозмовник Ступки... Лесь Курбас, звичайно, чиї творчі настанови артист зробив своїми внутрішніми переконаннями, коли не принципами. Амвросій Бучма, геній українського і світового акторства.

І Зигмунд Фрейд, творець методу психоаналізу! Зовсім не випадково він трапився у творчому житті Ступки, в 1994 році у виставі «Істерія» франківського театру. «Мене Фрейд завжди цікавив, — зізнавався він в одному з інтерв'ю. Тільки-но я почав учитися при театрі Марії Заньковецької... Весь світ жив і мистецтво творилося під “контролем” Зигмунда Фрейда». Хтось скаже: весь світ, напевно, але ж не Радянський Союз. Так і не так. Можу засвідчити: Фрейд цікавив, і навіть дуже, радянських інтелектуалів. І не тільки в теорії. Досить пригадати фільм «Білий птах з чорною ознакою», в якому дебютував у кіно Ступка, — там тінь Фрейда присутня чи не в усіх любовно-сексуальних стосунках.

Іноді таке спілкування, діалог були неявними, притлумленими. З філософією екзистенціалізму, наприклад, яка народилася в страшних і трагічних конфліктах ХХ століття. З філософією Фрідріха Ніцше, скажімо, попри те, що актор його ніколи, здається, не згадував (тільки й запротоколювалася мить однієї з розмов, коли я запитав про знаменитого німецького філософа; відповідь була простою: тре'пошукати, де він у мені ховається?). Одначе ж і шукати особливо не

треба — вже в Оресті, в «Білому птасі з чорною ознакою» Юрія Ілленка, прозирає ніцшеанська проблематика: сильна особистість, яка стає такою, переступивши певні моральні закони і норми. Або роль Керенського у фільмі Сергія Бондарчука «Червоні дзвони» / «Красные колокола»...

Словом, як справжній митець, Богдан Ступка обертався й обертається в колі імен, світло яких продовжує струмувати крізь товщу часу й простору.

Ну і, звичайно, ті, хто справді жив, працював, творив поруч. Сергій Данченко, режисер, з яким акторові по-справжньому пощастило і без якого театральний космос Ступки не зреалізувався б на повну силу. Юрій Ілленко, з творчою волею якого пов'язані як злети, так і болісні конфлікти, непрості — навіть у посмертному діалозі — стосунки. Так само, як й Іван Миколайчук, ровесник, чия харизма та зоряна енергетика підштовхнули Ступку й вивели на орбіту, а потому їхній неявний діалог ускладнився потайними образами, обра́зами й обра́зами.

І батьки, звичайно, мати і батько, Марія і Сильвестр Ступки, чий навіть артистичний досвід — реальний, у батька, й віртуальний, незреалізований — у матері, всотувався у фантазійні конструкції образів, сценічних та екранних.

Дружина, Лариса Ступка (Корнієнко), чиї людський шарм і професійний арсенал балерини так само впливали, до дрібниць іноді. Коли б не Лариса, хто знає, чи утримався б Ступка на плаву — дисциплінарна матриця його повсякденного життя вочевидь визначалася нею. Скажімо, те, що в день вистави (а малих ролей у нього не було) актор обов'язково поринав у відпочинковий сон, аби на вечір почуватись у добрій фізичній формі. Й від друзів, а точніше — від дружбанів, ентузіастів алкогольного дозвілля, вона рішуче відтручувала. А скільки їх, веселих і талановитих артистів, згинули в горілчаному похмільному угарі...

Звісно, що йдеться про діалогічне спілкування з багатьма режисерами театру й кіно. Щодо кіно, то це, окрім Юрія Ілленка, українці Артур Войтецький, Володимир Денисен-